

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

TARİH
TÜRK TARİHİ VE KÜLTÜRÜ
METİNLER

Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY

2009
ANKARA

1.6. Metinler

1.6.1. Mo-tun Tanhu'nun M.Ö. 176 Tarihli Ünlü Mektubu

Anahtar Kelimeler: Mo-tun Tanhu, Hsiung-nu, Hunlar

Gök tarafından tahta çıkarılan Hsiung-nular'ın büyük Ch'an-yü'sü saygıyla imparatorun hatırını sorar. Daha önceleri İmparator Ho-Ch'in (evlilik yoluyla uyum) meselelerinden söz etmiş, mektubundaki dilekleri (de) her iki tarafı memnun etmişti. Han (Devleti'nin) sınır görevlileri Sağ Bilge Beyi'ne saldırarak hakaret edince Sağ Bilge Beyi benden izinsiz Hou-ulu Beyi Nan Chih ve diğerlerinin plânlarına uymuş, Han görevlileriyle aralarında sürtüşme çıkmıştır. (Bu), iki hükümdar arasındaki antlaşmayı bozmuş ve (onları) kardeşlik bağlarından uzaklaştırmıştır. İmparatorun şikâyet dolu (bir) mektubu daha gelince cevaben elçiyle birlikte (bir) mektup gönderdim. (Ancak elçim) geri dönmediği gibi Han Devleti'nden de (bir) elçi gelmemiştir. Bu meselede uzlaşmaz davranan Han (Devleti'dir) ve (bu yüzden) komşu devletler itaat etmeyeceklerdir.

Bugün küçük memurlar yüzünden antlaşmanın bozulması üzerine Sağ Bilge Beyi'ni cezalandırarak batıdaki Yüeh-chihler'i bulup (onlara) saldırması için gönderdim. Göğün yardımı ile yetenekli askerlerimiz ve güçlü atlarımız sayesinde Yüeh-chihleri ağır (bir) hezimete uğratarak hepsini ya öldürdük, ya da tâbi kıldık ve böylece bu meseleyi hallettik. Lou-Lan, Wu-sun, Hu-chieh ve yakınlarındaki yirmi altı ülkenin hepsi artık Hsiung-nu oldu.

Yay çeken halkların hepsi tek (bir) aile içinde toplanmış, (böylece) kuzey bölgelerinde huzur sağlanmıştır.

Eğer (Çin) İmparatoru Hsiung-nular'ın sınıra yaklaşmasını istemiyorsa, o zaman görevlilerinin ve halkının uzakta oturmalarını emretsin. Elçim geldiğinde (onu alıkoymayıp) hemen geri gönderiniz.

Kaynak (Source):

Çin Kaynaklarında Türkler, Han Hanedanlığı Tarihi Bölüm 94 A/B, Hsiung-nu (Hun) Monografisi (Açıklamalı Metin Neşri); Haz. Ayşe Onat-Selma Orsoy-Konuralp Ercilasun, [AKDTYK-TTK], Ankara 2004, s. XVIII + 152 + 106 Ekler Ve Haritalar (s. 13-14).

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan(Grup üyesi) / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Hale KÜNÜÇEN

1.6.2. Çi-çi Yabgu'nun M.Ö. 36 Yılında Çin Kuvvetleri ile Çarpışmaya Girmeden Önce Türk Ordusuna Söylediği Nutuk

Anahtar Kelimeler: Çi-çi Yabgu

Cesarete karşı hayranlık duymak ve bağımlı olmayı/tâbiyeti yüz kızartıcı saymak bizim geleneğimizdir. Atalarımızdan toprakla birlikte devraldığımız devletimizi/istiklâlimizi feda edemeyiz. Mücadele edecek savaşçılarımız hâlâ mevcut iken devletimizi/istiklâlimizi korumalıyız

Boyun eğmeyeceğiz, çünkü bu, şan ve şerefle yaşamış olan ecdadımıza karşı yapılması mümkün hıyanetlerin en büyüğüdür. Atalarımız bize geniş ülkelerle birlikte hürriyet ve istiklâl emanet ettiler. Savaşçı ve süvari hayatımız sayesinde yabancıları titreten bir millet olduk. Korumakla mükellef olduğumuz bütün bu emanetleri adi bir ömür uğruna feda edemeyiz. Hepinizin de bildiği gibi savaşta yiğitlerin kaderi ölümdür. Biz ölsek de kahramanlığımızın şanı yaşayacak, çocuklarımız ve torunlarımız diğer kavimlerin efendisi olacaklardır.

Kaynak (Source):

Kafesoğlu, İbrahim; **Türk Milli Kültürü**, İstanbul 1984, s. 222.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan(Grup üyesi) / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Hale KÜNÜÇEN

1.6.3. Orhun Bengütaşları Bilge Kağan Yazıtı

Anahtar Kelimeler: Bilge Kağan, Bilge Kağan Yazıtı, Orhun Bengütaşları

1. Üstte mavi gök, altta yağız yer kılındıkta, ikisi arasında insanoğlu kılınmış. İnsanoğlunun üzerine atam Bumın Kağan, İstemi Kağan oturmuş. Oturarak Türk Milleti'nin ilini, töresini tutuvermiş, düzene sokuvermiş.

2. Yukarıda Türk Tanrısı, mukaddes yeri, suyu öyle tanzim etmiştir. Türk Milleti yok olmasın diye, millet olsun diye, babam İltirış Kağan'ı, annem İlbilge Hatun'u göğün tepesinden tutup yukarı kaldırmıştır. Babam Kağan on yedi erle dışarı çıkmış. Dışarı yürüyor diye ses işitip şehirdeki dağa çıkmış, dağdaki inmiş. Toparlanıp yetmiş er olmuş. Tanrı kuvvet verdiği için, babam Kağan'ın askeri kurt gibi imiş, düşmanı koyun gibi imiş.

3. Türk, Oğuz Beyleri, milleti işit: Üstte gök basmasa, altta yer delinmese, Türk Milleti, ilini, töreni kim bozabilecekti? Türk Milleti, vazgeç, pişman ol!

4. Türk Milleti'nin adı sanı yok olmasın diye, babam Kağan'ı annem Hatun'u yükselten Tanrı, il veren Tanrı, Türk Milleti'nin adı sanı yok olmasın diye, kendimi o Tanrı Kağan oturttu tabî.

5. Varlıklı, zengin millet üzerine oturmadım. İşte aşsız, dışta donsuz; düşkün, perişan millet üzerine oturdum. Küçük kardeşim Kül Tigin, iki şad, küçük kardeşim Kül Tigin ile konuştuk. Babamızın, amcamızın kazanmış olduğu milletin adı sanı yok olmasın diye Türk Milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım.

6. Tanrı buyurduğu için, devletim, kismetim var olduğu için, ölecek milleti diriltip besledim. Çıplak milleti elbiseli kıldım. Fakir milleti zengin kıldım. Az milleti çok kıldım. Değerli illiden, değerli kağanlıdan daha iyi kıldım. Dört taraftaki milleti hep tâbi kıldım, düşmansız kıldım.

1. Üze kök tengri asra yağız yir kılındukda ikin ara kişi oğlu kılınmış. Kişi oğlunda üze eçüm apam Bumın Kağan İstemi Kağan olurmuş. Olurupan Türk budunung ilin törüsün tuta birmiş, iti birmiş.

2. Üze Türk tengrisi iduk yiri subı ança itmiş erinç. Türk budun yok bolmazun tiyin budun bolçun tiyin kangım İltirış Kağanıg ögüm İlbilge Katunuğ tengri töpüsünde tutup yügerü kötürtti erinç. Kangım Kağan yiti yigirmi erin taşıkmuş. Taşra yorıyur tiyin kü eşidip balıkdaki tağıkmuş, tağıdaki inmiş. Tirilip yitmiş er bolmuş. Tengri küç birtük için kangım kağan süsi böri teg ermiş, yağısı koyun teg ermiş.

3. Türk Oğuz begleri budun eşid: Üze tengri basmasar asra yir telinmeser Türk budun ilingin törügün kim artatı udaçı erti? Türk budun ertin, ökün!

4. Türk budun atı küsi yok bolmazun tiyin kangım kağanıg ögüm katunuğ kötürügme tengri il birigme tengri Türk budun atı küsi yok bolmazun tiyin özümün ol tengri kağan olurtdı erinç.

5. Neng yulsıg budunda üze olurmadım. İçre aşsız taşra tonsuz yabız yablak budunda üze olurtum. İnım Kül Tigin iki şad inim Kül Tigin birle sözleşdimiz. Kangımız eçimiz kazğanmış

budun atı küsi yok bolmazun tiyin, Türk budun için tün udımadım, küntüz olurmadım.

6. *Tengri yarlıkaduk için kutum ülügüm bar için ölteçi budunuğ tırgürü igittim. Yalng budunuğ tonluğ kıldım. Çıgany budunuğ bay kıldım. Az budunuğ öküş kıldım. İğar illigde ıgar kağanlığda yig kıldım. Tört bulungdaki budunuğ kop baz kıldım, yağısız kıldım.*

Biçim (Format):

Bilge Kağan.jpg

Kaynak (Source):

Ergin, Muharrem; **Orhun Âbideleri**; [Milli Eğitim Basımevi], İstanbul 1970, s. 157.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan(Grup üyesi) / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Hale KÜNÜÇEN